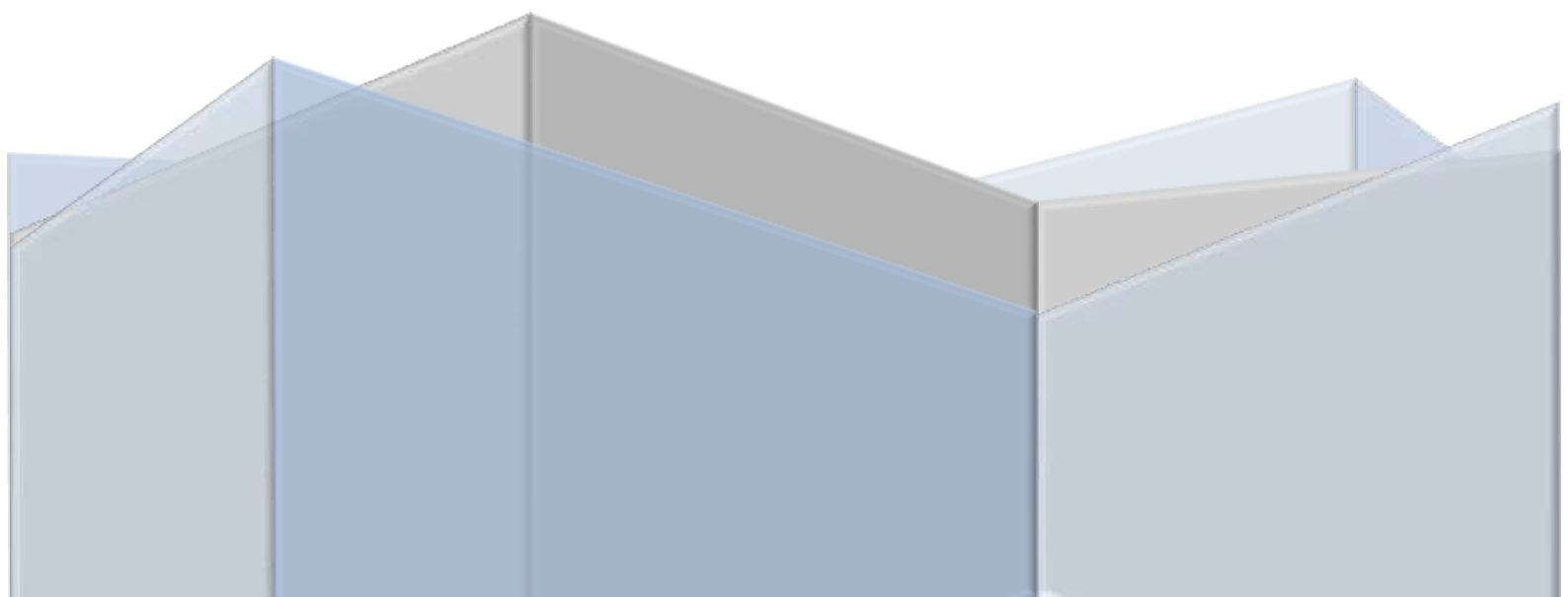

Γραπτή Εργασία Αξιολόγησης στο Ιταλικό Τουριστικό Δίκαιο II

Εισηγητής: Αντώνιος Μανιάτης

Κλινάκη Μαρία, 13023

A. Τι μπορεί να δει και τι δεν μπορεί να δει η Ελένη στη Ρώμη, ως προς το ιστορικό της κέντρο καθώς και ως προς το τμήμα της Αρχαίας Αππίας Οδού, σε σύγκριση με αυτό που έβλεπαν οι τουρίστες της Ρώμης στο απώτερο παρελθόν; Προσδιορίστε τη νομική και την πολιτική διάσταση της ελληνικής λέξης «κληρονομιά», με έμφαση στο ιστορικό κέντρο της Ρώμης, ιδίως με βάση το Δίκαιο της UNESCO και τον Παγκόσμιο Κώδικα Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό.

Το ιταλικό Σύνταγμα δεν καθιερώνει ρητά ένα ανθρώπινο δικαίωμα στο περιβάλλον, για αυτό η θεωρία και η νομολογία έχουν μπορέσει να αναγνωρίσουν μόνον εμμέσως και μερικώς μία αρχή προστασίας διαμέσου της ερμηνείας των άρθρων 2, 9 και 32. Κατά το άρθρο 9, «η Δημοκρατία προάγει την ανάπτυξη του πολιτισμού και την επιστημονική και τεχνική έρευνα. Προστατεύει το τοπίο και την ιστορική και καλλιτεχνική κληρονομιά του Έθνους». Σύμφωνα με τον επικρατούντα προσανατολισμό της θεωρίας, η έκφραση «τοπίο» χρησιμοποιείται «με έναν τρόπο άτεχνο», με την έννοια ότι δεν αναφέρεται μόνον στην εξωτερική μορφή του εδάφους αλλά είναι ερμηνεύσιμη κατά μία γενικότερη παραδοχή, που συμπίπτει με την ευρύτερη σημασία του «περιβάλλοντος». Το 1960 δημιουργήθηκε ο Χάρτης του Γκούμπιο (Gubbio), νομικά μη δεσμευτική διακήρυξη στην οποία κατέληξε ένα συνέδριο που προήχθη από 8 Δήμους της Ιταλίας.

Το κείμενο αυτό, στο περιεχόμενο του οποίου συνέβαλε ο Antonio Cederna, πτυχιούχος κλασικών γραμμάτων με πτυχιακή εργασία στην αρχαιολογία ο οποίος είχε ενδιαφέρον για την πολεοδομία, ορίζει μία σειρά από κριτήρια για τις επεμβάσεις στα ιστορικά κέντρα. Μέχρι τότε, στα μέρη τα πιο παλαιά των πόλεων ήταν δυνατό να γίνουν κατεδαφίσεις και ανακατασκευές. Ενδεικτικοί ήταν οι εκσπλαχνισμοί που διενεργήθηκαν από το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα μέχρι όλο το πρώτο ήμισυ του εικοστού αιώνα, ιδιαίτερα στην περίοδο του φασισμού (στη Ρώμη, στη Νάπολη, στο Μιλάνο αλλά επίσης στη Μπρέσια ή στη Φερράρα).

Ο χάρτης καθορίζει την ολοκληρωμένη διαφύλαξη των ιστορικών κέντρων, όχι μόνον των μερών μνημειακών και αρχιτεκτονικά πολύτιμων, που ήταν μέχρι τότε τα μοναδικά που προστατεύονταν με ειδικές μορφές προστασίας. Τα ιστορικά κέντρα, θεωρούνται μετά το Χάρτη του

Γκούμπιο, στο σύνολό τους, για το οδικό δίκτυο, για την ευθυγράμμιση και το ύψος των κτιρίων, ως ένα τεκμήριο της προβιομηχανικής πόλεως, και για αυτά είναι αποδεκτή μόνον η αποκατάσταση και η εξυγίανση συντήρησης. Ο Χάρτης σηματοδοτεί μία στροφή και αυτή η πρακτική αντιπροσωπεύει την πιο σπουδαία συμβολή που η Ιταλία έχει προσφέρει στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική του εικοστού αιώνα.

Η Ρώμη κινδύνευσε με τεχνικές επεμβάσεις σε βάρος των παραδοσιακών αρχιτεκτονημάτων της. Το 1951 αποκαλύπτεται ένα λεπτομερές σχέδιο που ανάγεται στο ρυθμιστικό σχέδιο του Marcello Piacentini του 1931, το οποίο προβλέπει την κατεδάφιση πολλών κτιρίων μεταξύ των οδών Margutta, del Babuino και del Corso στη Ρώμη. Η πρωτοβουλία αυτή έχει χαρακτηριστεί ως ένας τυπικός εκσπλαχνισμός – κληρονομιά από το φασισμό. Είναι αξιοσημείωτο σε κάθε περίπτωση ότι στην ελληνική γλώσσα υπάρχει μία λέξη για να αποδώσει και την κληρονομιά του Αστικού Δικαίου, δηλαδή την κληρονομική διαδοχή, ή το κατάλοιπο (στα ιταλικά «eredità») και την πολιτιστική κληρονομιά (στα ιταλικά «patrimonio»). Το σχέδιο θα είχε καταστρέψει ένα μέρος του ιστορικού κέντρου της πόλης. Ο Antonio Cederna περιγράφει το σχέδιο σε ένα άρθρο του στην εφημερίδα «Mondo», το οποίο ο υπεύθυνος του εντύπου τιτλοφορεί «Οι βάνδαλοι στην οικία» (που μετά θα γινόταν ο τίτλος ενός βιβλίου που θα συνέλεγε τις παρεμβάσεις του συγγραφέα, το 1956). Προάγεται μία έκκληση υπογεγραμμένη από εκατοντάδες συγγραφείς, προσωπικότητες του κινηματογράφου και του θεάτρου, πέραν των αρχιτεκτόνων και διανοουμένων διαφόρων πειθαρχιών. Πρόκειται για μία από τις πρώτες πράξεις ενός γεννώμενου κινήματος περιβαλλοντολογικής γνώμης. Το σχέδιο, το οποίο επανεξετάστηκε από τον υπουργό των δημοσίων έργων, στη συνέχεια ακυρώθηκε.

Παρόμοια, ο συγγραφέας, με το πρώτο του άρθρο να χρονολογείται το 1953, αναδείχθηκε σε υπερασπιστή της Αρχαίας Αππίας Οδού, η οποία κατασκευάστηκε για να ενώσει τη Ρώμη με το Μπρίντεζι, μεγάλο λιμάνι προς την Ελλάδα και την Ανατολή. Με τις πρωτοβουλίες του συμβάλλει στην απόφαση του Υπουργού Δημοσίων Έργων το 1965, να κηρυχθεί αδόμητη μία μεγάλη σχετική περιοχή η οποία επρόκειτο να μετατραπεί σε συνοικία κατοικιών. Αυτή η περιοχή έγινε στο ρυθμιστικό σχέδιο της Ρώμης δημόσιο πάρκο. Ειδικότερα, το 1988 συστήθηκε το περιφερειακό πάρκο της Αρχαίας Αππίας. Η Αρχαία Αππία σώθηκε, ενώ αν δεν είχε υπάρξει ο Cederna δεν θα είχε σωθεί.

Εξάλλου, για τη σύζευξη της ομορφιάς με τη νέα της λειτουργία, όχι μόνον για τον τουρισμό, ο συγγραφέας αγωνίστηκε και κατά του

Σχεδίου Fori στη Ρώμη. Πρόκειται για ένα σχέδιο που είχε να κάνει ουσιαστικά με την εξαφάνιση της οδού Fori Imperiali, δηλαδή του μεγάλου δρόμου του Μουσολίνι ο οποίος από την πλατεία της Βενετίας οδηγεί στο Κολοσσαίο. Η ουσιαστική εξαφάνιση περιλάμβανε ως «αντιστάθμισμα» τη μετατροπή αυτής της αμαξιτής οδού σε πεζόδρομο, πράγμα που είναι πιθανό να αποτελούσε ισχυρότερο πόλο έλξης για τους τουρίστες αλλά δεν έχει πραγματοποιηθεί.

Συνεπώς, η Ελένη μπορεί να απολαύσει μια βόλτα στην Αρχαία Αππία Οδό, η οποία είχε κατασκευαστεί για να ενώνει τη Ρώμη με το Μπρίντεζι, μεγάλο λιμάνι προς την Ελλάδα αλλά και την Ανατολή, καθώς και στο ιστορικό κέντρο της πόλης, μέρη τα οποία διασώθηκαν εξαιτίας της παρέμβασης του Antonio Cederna.

Δυστυχώς, δεν μπορεί να δει αρχιτεκτονήματα τα οποία καταστράφηκαν πριν την διακύρηξη του Gubbio.

B. Πώς μπορεί να προστατευθεί η αναζήτηση και κοπή της τρούφας στην Ιταλία μέσω της UNESCO και ποια θα είναι τα δικαιώματα της Ελένης, ιδίως με βάση τον Παγκόσμιο Κώδικα Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό, αν επισκεφθεί την Ιταλία για να γνωρίσει αυτό το φαινόμενο;

Η άυλη κληρονομιά, το άμορφο σώμα από δοξασίες, μύθους, γραπτές και προφορικές παραδόσεις μαζί με μορφές συμπεριφοράς που συνθέτουν τη διαφορετικότητά μας, επέστρεψε δυναμικά στον κατάλογο της παγκόσμιας κληρονομιάς.

Η προαναφερθείσα σχετική Σύμβαση, του Νοεμβρίου 1972, έκανε απλή αναφορά στην άυλη κληρονομιά και τη συνδέει με την ύπαρξη υλικών αποδείξεων. Η λύση τελικά δόθηκε με την υιοθέτηση ενός νέου κειμένου, εξειδικευμένου για την άυλη κληρονομιά. Πρόκειται για τη Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η οποία εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση της UNESCO το 2003 και τέθηκε σε ισχύ στις 20 Απριλίου 2006. Αυτή αφορά έναν τομέα αραιά αναγνωρισμένο μέχρι τότε από νομική σκοπιά, ο οποίος αναφερόταν συνήθως ως «παραδοσιακός πολιτισμός» ή «φολκλόρ» ή «λαϊκός πολιτισμός».

Η νέα σύμβαση προέκυψε ως ώριμος καρπός του διεθνούς προβληματισμού σχετικά με την έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς και ιδιαίτερα των πολιτισμικών εκφάνσεων της που δεν έχουν απτή, υλική διάσταση.

Η UNESCO οδήγησε στην υιοθέτηση και μετά στην εφαρμογή της Σύμβασης της προστασίας της παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της 16ης Νοεμβρίου 1972, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα το νομικό πλαίσιο και το επιχειρησιακό έρεισμα. Είναι σήμερα επενδεδυμένη με μία σπουδαιότητα στο μέτρο της πλανητικής κάλυψης που κάνουν τα ΜΜΕ, της οποίας έχει αποτελέσει το αντικείμενο την τελευταία πενηκονταετία. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη θεωρία, το δικαίωμα στην κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας, το οποίο αναφερόταν μέχρι και τη δεκαετία του 1990 μεταξύ των νέων θεμελιωδών δικαιωμάτων, μπορεί να παρουσιάσει ένα χαρακτήρα θετικού δικαίου σε σχέση με την κοινή κληρονομιά του (εξωατμοσφαιρικού) διαστήματος, την κοινή κληρονομιά της θάλασσας (των διεθνών υδάτων) και την πολιτιστική κοινή κληρονομιά, οι οποίες όλες αποτελούν αντικείμενο διεθνών νομικών καθεστώτων.

Η σύμβαση προβλέπει ορισμένους καταλόγους, με κυριότερο τον «αντιπροσωπευτικό κατάλογο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας».

Στην Ιταλία (Σιένα) τον Σεπτέμβριο του 2017 ήταν έκδηλο το ενδιαφέρον για την ενσωμάτωση στοιχείων στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο της άυλης κληρονομιάς, σαν την «αναζήτηση και κοπή της τρούφας», η οποία προάγεται από τον «Εθνικό Σύλλογο Πόλη της Τρούφας», που έχει βασική έδρα την πόλη της Ούμπριας.

Ο Παγκόσμιος Κώδικας Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό είναι αυτός που εδραίωσε το δικαίωμα στον τουρισμό. Το άρθρο που έχει συζητηθεί περισσότερο είναι το υπ' αριθμόν 7, που επιγράφεται «Δικαίωμα στον τουρισμό». Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η αναζήτηση και κοπή τρούφας μπορεί να προστατευθεί μέσω της UNESCO, εάν συμπεριληφθεί στην σύμβαση για την Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η Ελένη, αν επισκεφθεί την Ιταλία για να γνωρίσει το φαινόμενο αναζήτησης και κοπής τρούφας, σαν νεαρή Ελληνίδα (πιθανώς και φοιτήτρια), καθώς υπάγεται στο άρθρο 7, παρ. 4 του Παγκόσμιου Κώδικα Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό, σύμφωνα με το οποίο έχει κάθε δικαίωμα να επισκεφθεί την Ιταλία και να δει από κοντά κομμάτι της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της που διασώζεται μέχρι σήμερα.

Γ. Η Ελένη επιθυμεί να πραγματοποιήσει τουριστική επίσκεψη στα χωριά «Cinque Terre», στα οποία υπάρχει πρόβλημα δυσανάλογων τουριστικών εισροών. Έχει αυτό το δικαίωμα με βάση την Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον Παγκόσμιο Κώδικα Ηθικών Αρχών του Τουρισμού;

Ιδιαίτερο πρόβλημα για την τουριστική ανάπτυξη εντοπίζεται στο διεθνώς αναγνωρίσιμο προορισμό της παραθαλάσσιας περιοχής της Ιταλίας «Cinque Terre».

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, στον Κώδικα Ηθικών Αρχών του Τουρισμού, στην παράγραφο 4, « Ο οικογενειακός, νεανικός, φοιτητικός τουρισμός, ο τουρισμός της 3ης ηλικίας, όπως επίσης ο τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες, θα πρέπει να ενθαρρύνεται και να διευκολύνεται». Αυτές οι παράγραφοι που αφορούν το Κράτος – Πρόνοια θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως διατάξεις καλά προσαρμοσμένες στις σύγχρονες απαιτήσεις εκδημοκρατισμού της δυνατότητας να φεύγει κάποιος για διακοπές. Σε κάθε περίπτωση, μερίδα της θεωρίας που είναι απομακρυσμένη από τον τουρισμό ως ανθρώπινο δικαίωμα ασκεί ποικίλη κριτική ως προς το δικαίωμα στον τουρισμό.

Ο Παγκόσμιος Κώδικας Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό είναι αυτός που εδραίωσε το δικαίωμα στον τουρισμό. Το άρθρο που έχει συζητηθεί περισσότερο είναι το υπ' αριθμόν 7, που επιγράφεται «Δικαίωμα στον τουρισμό». Επίσης, κατά το άρθρο 4 του Παγκόσμιου Κώδικα Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό, «Οι τουριστικοί πόροι ανήκουν στην κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας».

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού απέφυγε να επιβεβαιώσει ρητά τον τουρισμό, ως δικαίωμα, στην κατηγορία ενός δικαιώματος του ανθρώπου, αλλά το υπονοεί. Αν το δικαίωμα στον τουρισμό βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα που είναι αναγνωρισμένα στην Οικουμενική Διακήρυξη, όπως αναγνωρίζονται σε αυτήν, υπονοείται ότι το δικαίωμα στον τουρισμό ανήκει στην κατηγορία αυτών. Το άρθρο 24 της Διακήρυξης καθιερώνει τα δικαιώματα στην ανάπαυση και στις πληρωμένες διακοπές, πράγμα που έχει παραδοσιακά χρησιμοποιηθεί από μία μερίδα της θεωρίας για την αναγνώριση ενός δικαιώματος στον τουρισμό, με τη συνδυασμένη στήριξη του άρθρου 13 που

προβλέπει το ανθρώπινο δικαίωμα στη μετακίνηση. Σε αυτό το οπλοστάσιο αντιστοιχεί η προαναφερθείσα διάταξη της Διακήρυξης της Μανίλας για τον Παγκόσμιο Τουρισμό, στην οποία έκανε αναφορά η αρμόδια υπουργός της Ουρουγουάης όσον αφορά το περιεχόμενο του νόμου που θεσπίστηκε από αυτή τη χώρα το 2014.

Πρόκειται για το νόμο που επιβεβαιώνει τον τουρισμό ως δικαίωμα του ανθρώπου. Κατά το άρθρο 3, «Στο μέτρο που ο τουρισμός αποτελεί δικαίωμα του ανθρώπου, πρέπει να διασφαλίζεται η καθολικότητα της απόλαυσής του, από άποψη τόσο οικονομική όσο και της υποδομής του».

Σύμφωνα με τα παραπάνω λοιπόν, και αφού δεν υπάρχουν νομικές ρήτρες που να περιορίζουν την επίσκεψη στο συγκεκριμένο μέρος, η Ελένη μπορεί να απολαύσει μια βόλτα στα δημοφιλή χωριά «Cinque Terre».

Βιβιογραφία

- Σημειώσεις στο Ιταλικό Τουριστικό Δίκαιο – Αντώνιος Μανιάτης